

ISSN 2450-6486

<http://ehs.eeipsy.org>DOI: <https://doi.org/10.38014/ehs-ss.2023.2.03>

This publication was made with the funds of a joint Grant of
EEIP (Ukraine - France) and ChF "Education: Future"

Тетяна ЗЕЛІНСЬКА

Особливості амбівалентності соціальних установок місцевого населення до внутрішньо переміщених осіб*

TETYANA ZELINSKA. Features of attitudinal ambivalence of the local population to internally displaced people. *The author of the article emphasizes that ambivalence is a natural property of a person, which combines both positive and negative in the mutually exclusive opposing feelings, thoughts, actions to one object. The inability to combine both good and bad signs into a holistic assessment of one object is related to age, experience, and a certain life situation. For example, in modern Ukrainian conditions, the attitude of the local population towards internally displaced people affects their adaptation to reality, finding work. The article shows that the individual attitudinal ambivalence is more intense than the group attitudinal ambivalence in the local population to internally displaced people, which may negatively affect communication, job finding. The revealed tendency can be explained by the longtime formation of group attitudinal ambivalence, while individual attitudinal ambivalence is directly influenced by real relationships. The respondents are not dominated by the optimal levels of attitudinal ambivalence, which is a sign of mistrust,*

tension and conflict among the local Ukrainian population towards internally displaced people. The article reveals that local adults have more consentaneous ambivalent attitudes to internally displaced people than young people; the local men are more tolerant of both positive and negative in internally displaced people than women. Established positive features in adults and men among the local population can be explained by their more flexible system of combining mutually exclusive evaluations of internally displaced people, which allows them to communicate effectively and solve topical issues.

Keywords: *ambivalence; measurement of attitudinal ambivalence; individual attitudinal ambivalence, group attitudinal ambivalence.*

1. Постановка проблеми

Сучасне суспільство України посилює суперечність взаємовиключних думок, емоцій у місцевого населення до внутрішньо переміщених осіб, що впливає на вияви у них агресії, конфліктності та нехтування цими людьми. Одним із напрямів вирішення проблеми адаптації, працевлаштування внутрішньо переміщених осіб є дослідження виявів амбівалентності місцевого населення до цих осіб в соціальних установках (атитюдах), які є регулятором адаптації цих сторін взаємодії до реальної життєвої ситуації.

Термін «амбівалентність» (лат. *ambo* – обидва і *valentia* – сила) означає взаємовиключне сполучення позитивного й негативного до одного об'єкта зовнішнього чи внутрішнього світу, що супроводжується виявом опору різної інтенсивності. Амбівалентність, з одного боку, є властивістю окремих особистісних утворень (особистісна чи внутрішня), з іншого – властивість особистості.

Амбівалентність є необхідною складовою внутрішнього світу психічно здорової особистості у напрямі гармонії або дисгармонії. Якщо амбівалентність особистості тривалий час є досить інтенсивною, зокрема у місцевого населення, то напруга і страждання, які її супроводжують, знаходять як індивідуальні, так і колективні вияви у ворожості, безпорадності. Помірно узгоджена особистісна амбівалентність сприяє інтеграції, гармонії суперечностей, а отже індивідуальному та груповому успіху та ефективності.

Наше розуміння амбівалентності соціальних установок відрізняється від існуючих, оскільки ми розглядаємо її як стійку

властивість цього особистісного утворення, що виявляється у взаємовиключних оцінках у різних сферах життя [1, с. 69].

2. Аналіз останніх досліджень і публікацій

Розвиток соціальних установок передувє більш складним психологічним утворенням особистості, зокрема, системі її цінностей, тому важливо, щоб цей феномен утворювався гармонійно. Поняття «амбівалентність атитюда» увійшло в тезаурус зарубіжної психологічної науки в 1960 – 1970-х роках і закріпилося в 1990-х рр. як одна з фундаментальних її категорій. Проблематика амбівалентності атитюдів (соціальних установок) вивчається переважно у зарубіжній психології.

Поняття «амбівалентність атитюда» було вперше введене в психологію у 1966 р. В. Скоттом. Він писав, що чим більші за силою позитивні й негативні взаємовиключні протилежності до одного об'єкта, тим вища інтенсивність амбівалентності [9].

К. Каплан розкрив зміст амбівалентності атитюдів як різницю між позитивними та негативними оцінками до одного об'єкта. І тому амбівалентність зростає за умов більшої полярності атитюдних складових як взаємовиключних думок [6, с. 371].

М. Ербер, С. Ходжес, Т. Вілсон, як і К. Каплан, вважали дефініцію атитюда одновимірною: «Амбівалентність визначається існуванням в людини і позитивної, і негативної оцінки об'єкта атитюда» [4, с. 443].

М. Томпсон, М. Занна і Д. Гріффін обґрунтували амбівалентну модель подібності – інтенсивності атитюдів. Вчені визначили дві необхідні і достатні умови для їх вимірювання та розвитку. По-перше, зростаюча амбіеквальність (рівність полярностей) призводить до підвищення опору амбівалентності. По-друге, зростаюча інтенсивність оцінок також її підвищує [10].

Д. Бургес, Дж. Джост [5] дослідили особливості амбівалентності атитюдів до групи, членом якої є людина. Учені висунули припущення, що амбівалентність низькостатусних груп відносно своєї групи значно вища, ніж до групи високого статусу. Вони дослідили інтенсивну амбівалентність як самоненависть груп із низьким статусом, коли багато її членів обирають цінності вищестатусних груп. Висока амбівалентність робить людей менш здатними приймати обдумані рішення.

М. Мур довів, що «амбівалентність атитюда діє як різноваріантний регулятор поведінки. Люди з низьким рівнем амбівалентності атитюдів

мають адекватну поведінку, з високим рівнем амбівалентності – неадекватну і конфліктну поведінку» [7, с. 206].

Х. Левайн, С. Томпсон, М. Занна і Ю. Боргіда [8] зазначили, що в інтенсивній амбівалентності атитюдів емоції переважають когніції, в поміркованій – думки людини.

Отже, проведений аналіз наукових джерел дозволив розкрити психологічний зміст поняття «амбівалентність атитюда». Завдяки амбівалентності низької інтенсивності людина успішно працює, творчо адаптується, оскільки при помірній силі позитивного і негативного протилежності не зникають, конструктивно об'єднуються. Високі інтенсивні вияви амбівалентності мають постійний взаємовиключний опір позитивного й негативного, що руйнує їх інтеграцію, утворюючи труднощі соціалізації та сприймання реальності. Усвідомлення й узгодження амбівалентності соціальних оцінок сприяє гармонізації особистості та вирішенню її актуальних проблем.

Мета статті – дослідити силу амбівалентності соціальних установок у місцевого населення до внутрішньо переміщених осіб в процесі їх працевлаштування і адаптації до реальної життєвої ситуації.

В основу дослідження покладено **припущення** про те, що амбівалентність особистості виявляється в соціальних установках (індивідуальних і групових). Амбівалентність індивідуальних соціальних установок є більш інтенсивною у місцевих жителів до внутрішньо переміщених осіб у процесі їх працевлаштування, адаптації до сьогодення; амбівалентність групових соціальних установок у місцевих жителів до внутрішньо переміщених є менш інтенсивною і більш толерантною.

3. Виклад основного матеріалу дослідження

Емпіричне вивчення здійснено згідно положень дослідження амбівалентності атитюдів (Д.Гріффін, М. Занна, К. Каплан, М. Мур, М. Томпсон, А.Е. Хурчак та ін.).

В дослідженні прийняли участь 20 місцевих жителів, які вивчалися за факторами віку (молоді особи – 8, дорослі – 12) та гендеру (чоловіки – 11 осіб, жінки – 9) в Саратському районному центрі зайнятості Одеської області. Збір емпіричного матеріалу здійснила Осика Марина, яка працювала психологом в даному закладі.

Дослідження включало два етапи. На першому – вивчалися за двома факторами (віком і гендером) інтенсивність амбівалентності

індивідуальних соціальних установок як оцінка місцевими жителями рис характеру внутрішньо переміщених осіб. На другому етапі досліджувалися також за двома факторами інтенсивність амбівалентності групових соціальних установок у місцевих жителів як оцінка традицій, цінностей внутрішньо переміщених осіб.

Охарактеризуємо методичний інструментарій дослідження. На *першому* його *етапі* використана методика А.Е. Хурчак «Амбівалентність атитюдів» [3], але ми замінили набір атитюдних об'єктів згідно нашої мети та припущення. У дослідженні визначені найбільш значущими із набору рис характеру (список за Ш.Шварцем [2]) чотири індивідуальні установки: матеріальна власність, гроші; відповідальність; свобода думок і дій; чесність. Процедура опитування та вимірювання була побудована згідно змісту амбівалентності соціальних установок [10]. У відповідності з процедурою вимірювання позитивна оцінна шкала позначена літерою «п», негативна – «н» (див. бланк №1).

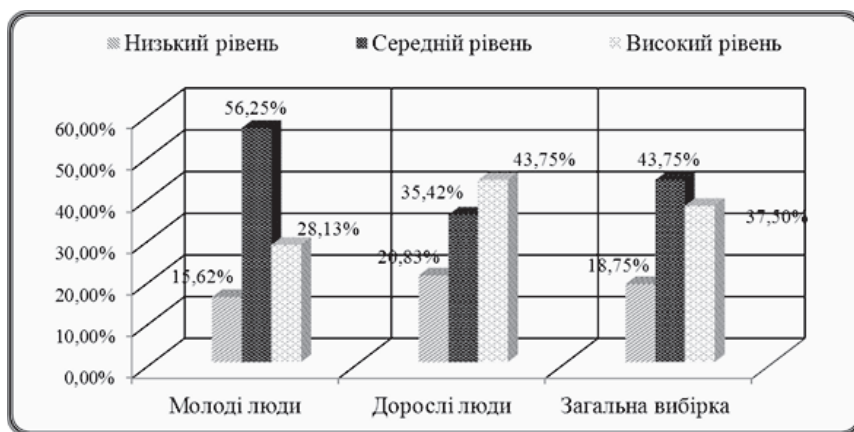
Бланк відповідей №1.

Пояснення: +1 – ледве позитивно, +2 – не повністю позитивно, +3 – позитивно, +4 – дуже позитивно; -1 – ледве негативно, -2 – не повністю негативно, -3 – негативно, -4 – дуже негативно

Думки місцевого жителя	Риси характеру внутрішньо переміщених людей			
	Матеріальна власність, гроші	Відповідальність	Свобода думок і дій	Чесність
п) Враховуючи лише позитивні думки стосовно рис характеру місцевих осіб, визначте свою оцінку	+1	+1	+1	+1
	+2	+2	+2	+2
	+3	+3	+3	+3
	+4	+4	+4	+4
н) Враховуючи лише негативні думки стосовно рис характеру місцевих осіб, визначте свою оцінку	-1	-1	-1	-1
	-2	-2	-2	-2
	-3	-3	-3	-3
	-4	-4	-4	-4

Ми використали процедуру М. Томпсон, М. Занни, Д. Гріффіна для визначення рівнів амбівалентності атитюдів: *високий* – від 4 до 2,5 бала (+4/-4 – 4 бала; +3/-3 – 3 бала; +4/-3, +3/-4 – 2,5 бала); *середній* – від 2 до 1 бала (+2/-2 – 2 бала; +3/-2, +2/-3 – 1,5 бала; +1/-1, +4/-2, +2/-4 – 1 бал); *низький* – від 0,5 до -0,5 бала (+1/-2, -2/+1 – 0,5 бала; +3/-1, +1/-3 – 0 бала; +4/-1, -4/+1 – це – 0,5 бала) [10, с. 370].

Показники кількісного розподілу за вираженістю амбівалентності індивідуальних соціальних установок у місцевого населення до внутрішньо переміщених осіб за віковим фактором представлені на рис. 1.

Рис. 1. Вираженість амбівалентності індивідуальних соціальних установок у місцевого населення до внутрішньо переміщених осіб за віковим фактором

Проаналізуємо кількісні показники вираженості амбівалентності індивідуальних соціальних установок місцевих жителів до внутрішньо переміщених осіб як ієрархічні їх виявів при оцінці індивідуальних рис характеру. Так, у групі молодих осіб перше місце очолює середній неузгоджений рівень (56,25%), друге – високий дисгармонійний рівень (28,13%) і третє – гармонійний низький рівень (15,62%). У групі дорослих респондентів перше місце очолює високий дисгармонійний рівень амбівалентності індивідуальних соціальних установок (43,75%), друге місце – середній неузгоджений рівень (35,42%) і третє – низький гармонійний рівень (20,83%). Інакше кажучи, найменш представленою групою у місцевих жителів є ті молоді і дорослі, які знають позитивні і негативні риси характеру

внутрішньо переміщених і одночасно здатні спиратися у стосунках на позитивні їх риси, приймаючи з розумінням негативні в конкретних умовах життя.

Разом нанеоптимальних рівнях (середньому та високому) показник вираженості амбівалентності індивідуальних соціальних установок місцевих жителів до внутрішньо переміщених осіб становить 84,38% у молодих та 79,17% у дорослих осіб. Пояснити ці тенденції можна тим, що більшість дорослих місцевих жителів та осіб молодого віку негативно, вороже чи суперечливо оцінюють індивідуальні риси характеру внутрішньо переміщених осіб у процесі їх адаптації, працевлаштування. Саме негативні риси характеру внутрішньо переміщених осіб домінують за оцінками місцевих жителів в процесі їх пошуку роботи та у повсякденному теперішньому життю. Встановлену тенденцію можна пояснити інтенсивною суперечністю в оцінці респондентами позитивних і негативних рис внутрішньо переміщених осіб. Досліджувані місцеві жителі переживають високу амбівалентність як напругу, дискомфорт, опір і непослідовність в оцінці рис характеру внутрішньо переміщених осіб.

Зауважимо, що дорослі місцеві жителі більш толерантно, узгоджено оцінюють індивідуальні риси внутрішньо переміщених осіб, що, на наш погляд, можна пояснити більшим досвідом конструктивного вирішення амбівалентності.

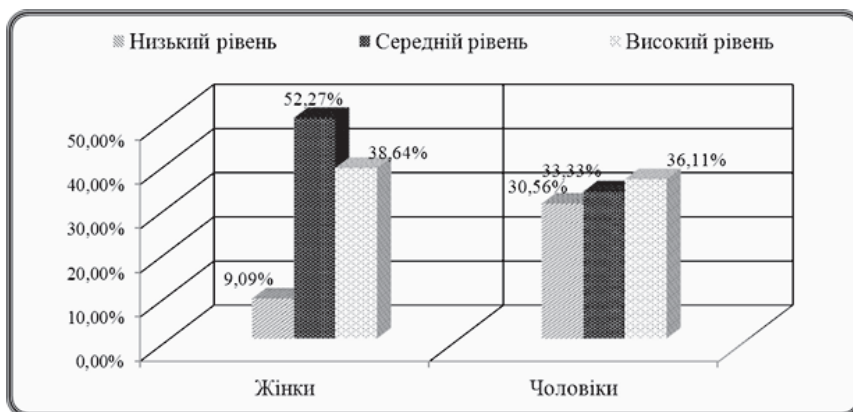

Рис. 2. Вираженість амбівалентності індивідуальних соціальних установок у місцевого населення до внутрішньо переміщених осіб за гендерним фактором

Показники кількісного розподілу за вираженістю амбівалентності індивідуальних соціальних установок у місцевого населення до внутрішньо переміщених осіб за гендерним фактором наведені на рис. 2.

Згідно з табл.2, низький гармонійний рівень вираженості амбівалентності місцевих жителів при оцінці індивідуальних рис внутрішньо переміщених осіб є найменш представленим як у групі жінок (9,09%), так і в групі чоловіків (30,56%). Інакше кажучи, низький гармонійний рівень амбівалентності є найменш представленою групою у місцевих жінок і чоловіків, які знають позитивні і негативні риси характеру внутрішньо переміщених і одночасно здатні спиратися у стосунках на позитивні їх риси та сприяти зменшенню негативних їх виявів, а отже, адаптації цих осіб в реальних умовах життя.

Разом на середньому та високому рівнях показник амбівалентності жінок становить 90,91% та 69,44% у чоловіків, що свідчить про переважну більшість респондентів обох груп оцінювати індивідуальні риси внутрішньо переміщених осіб в процесі їх працевлаштування негативно, дисгармонійно чи суперечливо, що посилює дезадаптацію сторін взаємодії. Водночас, менше чоловіків, ніж жінок місцевого населення виявляють ці особливості амбівалентності.

На *другому етапі* дослідження використана також методика А.Е. Хурчак «Амбівалентність атитюдів», в якій ми замінили набір об'єктів соціальних установок згідно нашої мети та припущення. У дослідженні визначені значущими із набору традицій, цінностей (список за Ш.Шварцем [2]) чотири групові соціальні установки: національна безпека; мудрість; соціальна справедливість; терпимість до різних вірувань.

Бланк відповідей №2.

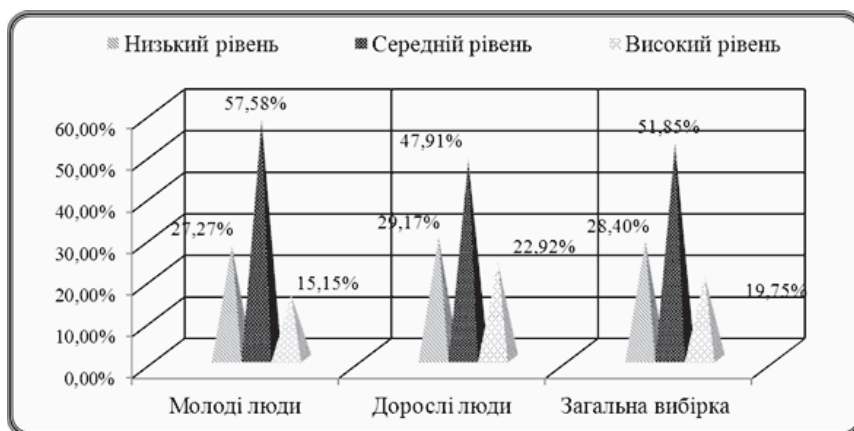
Пояснення: +1 – ледве позитивно, +2 – не повністю позитивно, +3 – позитивно, +4 – дуже позитивно; -1 – ледве негативно, -2 – не повністю негативно, -3 – негативно, -4 – дуже негативно

Думки місцевих жителів	Традиції, цінності внутрішньо переміщених людей			
	Національна безпека	Мудрість	Соціальна справедливість	Терпимість до різних вірувань
п) Враховуючи лише позитивні думки стосовно традицій, цінностей місцевих осіб, визначте свою оцінку	+1	+1	+1	+1
	+2	+2	+2	+2
	+3	+3	+3	+3
	+4	+4	+4	+4

н) Враховуючи лише негативні думки стосовно традицій, цінностей місцевих осіб, визначте свою оцінку	-1	-1	-1	-1
	-2	-2	-2	-2
	-3	-3	-3	-3
	-4	-4	-4	-4

Процедура вимірювання була подібною до попереднього етапу дослідження (див. бланк №2).

Показники кількісного розподілу за вираженістю амбівалентності групових соціальних установок у місцевого населення до внутрішньо переміщених осіб (їх традицій, цінностей) за віковим фактором наведені на рис. 3.

Рис. 3. Вираженість амбівалентності групових соціальних установок у місцевого населення до внутрішньо переміщених осіб за віковим фактором

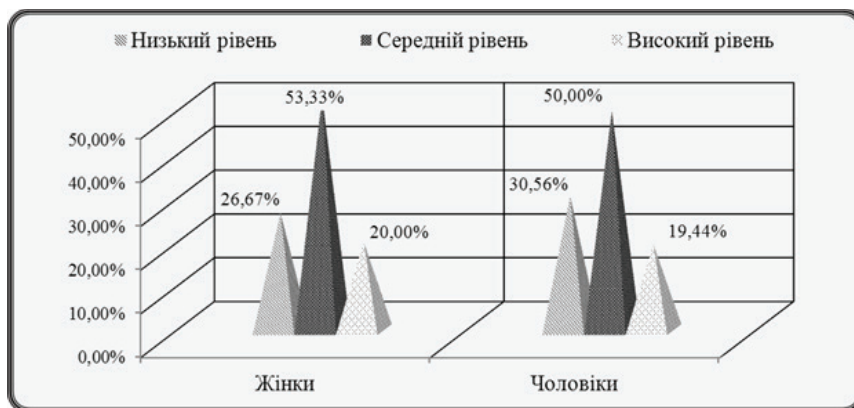
Згідно табл.3, гармонійний низький рівень вираженості амбівалентності групових соціальних установок у місцевого населення до внутрішньо переміщених осіб займає друге місце як у молодих, так і у дорослих осіб. Порівнюючи ці показники з виявами амбівалентності у досліджуваних в оцінці індивідуальних рис характеру внутрішньо переміщених осіб зауважимо, що гармонійна амбівалентність займала лише третє місце як у молодих, так і у дорослих осіб (див. табл.1).

Але за віковим фактором вираженості амбівалентності групових соціальних установок у місцевого населення до внутрішньо

переміщених осіб(оцінка їх традицій, цінностей) зберігається встановлена нами тенденція щодо індивідуальних установок. Так, на не оптимальних рівнях (високому і середньому) амбівалентність домінує у молоді (72,73%) і у дорослих осіб (70,83%), які виявляють агресію, конфліктність в оцінці позитивних і негативних традицій, цінностей внутрішньо переміщених осіб.

Але у місцевих дорослих кращі суб'єктивні умови до взаємодії з внутрішньо переміщеними особами, ніж у молоді, оскільки дорослі респонденти більш позитивно і толерантно-узгоджено виявляють амбівалентність як через індивідуальні, так і через групові соціальні установки.

Показники кількісного розподілу вираженості амбівалентності групових соціальних установок у місцевого населення до внутрішньо переміщених осіб(оцінка їх традицій, цінностей) за гендерним фактором наведені на рис. 4.

Рис. 4. Вираженість амбівалентності групових соціальних установок у місцевого населення до внутрішньо переміщених осіб за гендерним фактором

Як видно з табл.4, у жінок і у чоловіків з місцевого населення гармонійна амбівалентність низького рівня вияву групових соціальних установок займає друге місце (відповідно 26,67% і 30,56%). Зауважимо, що в оцінці досліджуваними індивідуальних рис внутрішньо переміщених осіб (див. табл. 2) перші два місця очолили не оптимальні рівні вияву амбівалентності місцевих

жителів, що підтверджує більш толерантну їх оцінку у групових соціальних установках.

У жінок (73,33%) і у чоловіків (69,44%) виявлено домінування не оптимальних рівнів (разом високий і середній) амбівалентності групових соціальних установок місцевих жителів, що свідчить про упередженість, суперечність їх оцінок традицій, цінностей внутрішньо переміщених осіб та переживання агресії, дискомфорту, напруги. Зауважимо, що у досліджуваних чоловіків з місцевого населення кращі суб'єктивні умови, ніж у жінок цієї групи при взаємодії з внутрішньо переміщеними особами, оскільки як амбівалентність їх індивідуальних, так і групових соціальних установок менш інтенсивна та більш узгоджена до внутрішньо переміщених осіб.

Отже, в дослідженні отримані факти, встановлені тенденції дають підстави зробити узагальнення про те, що амбівалентність соціальних установок (індивідуальних і групових) місцевого населення до внутрішньо переміщених осіб виявлена на трьох рівнях (гармонійному низькому, неузгодженому середньому та дисгармонійному високому); домінують не оптимальні рівні (високий і середній) вираженості амбівалентності респондентів з переживаннями агресії, конфліктності, недовіри у процесі взаємодії.

4. Висновки

Проведене емпіричне дослідження дозволяє нам зробити висновки про те, що вияв амбівалентності соціальних установок у місцевого населення до внутрішньо переміщених осіб констатована як в індивідуальних, так і в групових соціальних установках за факторами віку і гендеру.

Більш інтенсивною виявляється амбівалентна суперечність до конкретних рис характеру місцевих жителів, що є чинником утруднення спілкування, взаємодії та працевлаштування цих людей. Виявлено більше узгодженості позитивного і негативного в амбівалентності групових, ніж індивідуальних соціальних установках у місцевого населення до внутрішньо переміщених людей. Таку особливість досліджуваних можна пояснити утворенням групових соціальних установок більш тривалий час із різних джерел досвіду, амбівалентність індивідуальних соціальних установок знаходиться під безпосереднім впливом реальних міжособистісних стосунків.

Встановлено переважання амбівалентності не оптимального вияву і в індивідуальних, і групових соціальних установках у

місцевого населення до внутрішньо переміщених осіб, що обумовлює конфлікти, відчуження та напругу цих сторін взаємодії в реальних умовах життєдіяльності.

У дорослих і чоловіків місцевого населення констатована менш інтенсивна амбівалентність як в індивідуальних, так і в групових соціальних установках до внутрішньо переміщених людей. На наш погляд, встановлені особливості можна пояснити більш гнучкою системою оцінок у цих дорослих і чоловіків.

Рекомендації мають бути спрямовані на взаємне пізнання внутрішньо переміщених осіб і місцевого населення (благоустрій вулиць, допомога інвалідам, людям похилого віку, а також взаємодопомога) з актуалізацією спільних традицій, цінностей місцевого населення і внутрішньо переміщених осіб та спрямування зусиль на захист України.

Встановлені особливості вимагають додаткового дослідження на більші кількості респондентів і в різних регіонах країни.

References:

1. Зелінська Т.М. Психологія особистісної амбівалентності в юнацькому віці: монографія / Т. М. Зелінська. – Суми: Університетська книга, 2013. – 432 с.
2. Карандашев В. Н. Методика Шварца для изучения ценностей личности : концепция и методическое руководство / В. Н. Карандашев. – СПб. : Речь, 2004. – 70 с.
3. Хурчак А. Е. Психологічні особливості амбівалентності атитюдів у юнацькому віці : дис... канд. психол. наук : 19.00.07 / Хурчак Ангеліна Едуардівна. – К., 2004. – 254 с.
4. Erber M. W. Attitude strength, attitude stability and the effects of analyzing reasons / M. W. Erber, S.D. Hodges, T.D. Wilson // Attitude strength. Antecedents and consequences / R. E. Petty, J. A. Krosnick (Eds.). – Mahwah, NJ : Lawrence Erlbaum Associates, Publishers. – 1995. – P. 433 – 454.
5. Jost J. Attitudinal ambivalence and the conflict between group and system justification motives in low-status groups / J. Jost, D. Burgess // Personality and Social Psychology Bulletin. – 2000. – Vol. 26. – P. 158 – 174.
6. Kaplan K. J. On the ambivalence-indifference problem in attitude theory and measurement : A suggested modification of the semantic differential technique / K./J./Kaplan // Psychological Bulletin. – 1972. – Vol. 77(5). – P. 361 – 372.
7. Moore M. Validation of the attitude toward any practice scale through the use of ambivalence as a moderator variable / M. Moore // Educational and Psychological Measurement. – 1980. – Vol. 40. – P. 205 – 208.
8. On the primacy of affect in the determination of attitudes and behavior : the moderating role of affective–cognitive ambivalence / H. Lavine, C.J. Thomsen, M.

- P. Zanna, E. Borgida // *Journal of Experimental Social Psychology*. – 1998. – Vol. 34. – P. 398 – 421.
9. Scott W. A. Measures of cognitive structure / W. A. Scott // *Multivariate Behavior Research*. – 1966. – Vol. 1. – P. 391 – 395.
10. Thompson M. M. Let's not be indifferent about (attitudinal) ambivalence / M. M. Thompson, M. P. Zanna, D. W. Griffin // *Attitude Strength. Antecedents and consequences* / R. E. Petty, J. A. Krosnick (Eds.). – Mahwah, N.Y. : Lawrence Erlbaum Associates, Publishers. 1995. – P. 361 – 386.

Transliteration of References:

1. Zelinska T.M. (2013). *Psykholohiia osobystisnoi ambivalentnosti v yunatskomu vitsi: monohrafiia* / T. M. Zelinska. Sumy: Universytetska knyha. 432 s.
2. Karandashev V.N. (2004). *Metodika Shvartsa dlia izuchenya tsennosti lichnosti: kontseptsyia y metodycheskoe rukovodstvo* / V.N. Karandashev. SPb.: Rech. 70 s.
3. Khurchak A.E. (2004). *Psykholohichni osoblyvosti ambivalentnosti atytiudiv u yunatskomu vitsi: Dys... kand. psykhol. nauk: 19.00.07* / Khurchak Anhelina Eduardivna. K. 254 s.
4. Erber M.W. (1995). Attitude strength, attitude stability and the effects of analyzing reasons / M. W. Erber, S.D. Hodges, T.D. Wilson // *Attitude strength. Antecedents and consequences* / R. E. Petty, J. A. Krosnick (Eds.). Mahwah, NJ : Lawrence Erlbaum Associates, Publishers. 1995. P. 433 – 454.
5. Jost J. (2000). Attitudinal ambivalence and the conflict between group and system justification motives in low-status groups / J. Jost, D. Burgess // *Personality and Social Psychology Bulletin*. Vol. 26. P. 158 – 174.
6. Kaplan K.J. (1972). On the ambivalence-indifference problem in attitude theory and measurement: A suggested modification of the semantic differential technique / K./J./Kaplan // *Psychological Bulletin*. Vol. 77(5). P. 361 – 372.
7. Moore M. (1980). Validation of the attitude toward any practice scale through the use of ambivalence as a moderator variable / M. Moore // *Educational and Psychological Measurement*. Vol. 40. P. 205 – 208.
8. On the primacy of affect in the determination of attitudes and behavior : the moderating role of affective–cognitive ambivalence / H. Lavine, C.J. Thomsen, M. P. Zanna, E. Borgida // *Journal of Experimental Social Psychology*. 1998. Vol. 34. P. 398 – 421.
9. Scott W.A. (1966). Measures of cognitive structure / W. A. Scott // *Multivariate Behavior Research*. Vol.1. P. 391 – 395.
10. Thompson M.M. (1995). Let's not be indifferent about (attitudinal) ambivalence / M. M. Thompson, M. P. Zanna, D. W. Griffin // *Attitude Strength. Antecedents and consequences* / R. E. Petty, J. A. Krosnick (Eds.). Mahwah, N.Y.: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers. P. 361 – 386.

The Author

Tetyana Mykolayivna ZELINSKA
Doctor of Psychological Sciences, Professor,
Department of General and Social Psychology
and Psychotherapy, Faculty of Psychology,
NPU by M.P. Drahomanov,
Kyiv, Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4430-7082>
E-mail: tetyanazelinska@ukr.net

Abstracts

ТЕТЯНА ЗЕЛІНСЬКА. Особливості амбівалентності соціальних установок місцевого населення до внутрішньо переміщених осіб. Автор статті наголошує, що амбівалентність – природна властивість особистості, що поєднує в собі одночасно позитивне і негативне у взаємовиключних протилежних почуттях, думках, діях до одного об'єкта. Нездатність об'єднати як добрі, так і погані ознаки в цілісну оцінку до одного об'єкта пов'язана з віком, досвідом, певною життєвою ситуацією. Так, наприклад, в сучасних українських умовах високо-амбівалентне ставлення місцевого населення до внутрішньо переміщених осіб впливає на їх адаптацію до дійсності, знаходження роботи. В статті досліджено, що амбівалентність індивідуальних соціальних установок є більш інтенсивною, ніж амбівалентність групових соціальних установок у місцевого населення до внутрішньо переміщених осіб, що може негативно вплинути на спілкування, знаходження ними роботи. Виявлену тенденцію можна пояснити тривалим часом утворення групових соціальних установок, індивідуальні соціальні установки знаходяться під безпосереднім впливом реальних стосунків. У респондентів домінують не оптимальні рівні вираженості амбівалентності соціальних установок, що є ознакою недовіри, напруги і конфліктності у місцевого українського населення до внутрішньо переміщених осіб. У статті виявлено, що у місцевих дорослих більш узгоджені амбівалентні установки до внутрішньо переміщених осіб, ніж у молодих людей; у місцевих чоловіків більш толерантна оцінка як позитивного, так і негативного у внутрішньо переміщених осіб, ніж у жінок. Встановлені конструктивні особливості амбівалентності у дорослих і чоловіків з місцевого населення можна пояснити їх більш гнучкою сис-

темою об'єднання взаємовиключних оцінок внутрішньо переміщених, що дозволяє ефективно спілкуватися і вирішувати актуальні питання.

Ключові слова: амбівалентність особистості; вимірювання амбівалентності атитюдів; амбівалентність індивідуальних соціальних установок; амбівалентність групових соціальних установок.

TETYANA ZELINSKA. Specyfika ambiwalencji postaw społecznych ludności lokalnej wobec osób wewnętrznie przesiedlonych. Autor artykułu podkreśla, że ambiwalencja jest naturalną cechą osobowości, która łączy w sobie zarówno pozytywne, jak i negatywne elementy, tworząc wzajemnie wykluczające się przeciwstawne uczucia, myśli i działania wobec tego samego obiektu. Niemożliwość połączenia zarówno dobrych, jak i złych cech w holistyczną ocenę jednego obiektu związana jest z wiekiem, doświadczeniem i pewną sytuacją życiową. Na przykład, w obecnych warunkach ukraińskich, wysoce ambiwalentne nastawienie społeczności lokalnej do osób wewnętrznie przesiedlonych wpływa na ich adaptację do rzeczywistości, znalezienie pracy. W artykule ustalono, że ambiwalencja indywidualnych postaw społecznych jest bardziej intensywna niż ambiwalencja grupowych postaw społecznych ludności lokalnej wobec osób wewnętrznie przesiedlonych, co może negatywnie wpływać na ich komunikację i znalezienie pracy. Tendencję tę można wyjaśnić długim czasem kształtowania się grupowych postaw społecznych, podczas gdy indywidualne postawy społeczne znajdują się pod bezpośrednim wpływem relacji rzeczywistych. Wśród respondentów dominuje nieoptymalny poziom ambiwalencji postaw społecznych, co jest przejawem braku zaufania, napięcia i konfliktowości wśród lokalnej społeczności ukraińskiej wobec osób wewnętrznie przesiedlonych. W artykule stwierdzono, że lokalni dorośli mają bardziej konsekwentne ambiwalentne podejście do osób wewnętrznie przesiedlonych niż młodzi ludzie; miejscowi mężczyźni bardziej tolerancyjnie oceniają zarówno pozytywne, jak i negatywne aspekty osób wewnętrznie przesiedlonych niż kobiety. Zidentyfikowane konstruktywne cechy ambiwalencji u dorosłych i mężczyzn ze społeczności lokalnej można wyjaśnić ich bardziej elastycznym systemem łączenia wzajemnie wykluczających się ocen osób wewnętrznie przesiedlonych, co pozwala na skuteczną komunikację i rozwiązywanie aktualnych problemów.

Słowa kluczowe: ambiwalencja osobowości; pomiar ambiwalencji postaw; ambiwalencja indywidualnych postaw społecznych; ambiwalencja grupowych postaw społecznych.

* Матеріал підготовлено у 2017 році (коли тривав 4-й рік війни, яку в 2014 році розпочала Росія проти України) і вперше представлено на І-й Міжнародній Міждисциплінарній Асамблеї "ІТСТР: дорослі, діти та родини в ситуації війни" (8-10 грудня 2017 року, м. Київ, Україна) (Ред.)